

Vesa Puuronen & Kari Saari (toim.) Nuorten yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja oikeistopopulismi. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto 2017, 316 s.

Harva yhteiskunnallinen keskustelu on säilynyt yhtä vakiintuneessa muodossa antiikin ajoista alkaen, kuin huolten ilmaiseminen nuorison tavoista, tapainturmelluksesta ja kansan tulevaisuudesta. Vaikka lähtökohtaisesti tämä huolestuneisuus usein ylittää puoluepoliittiset tai ideologiset positiot, konservatiiviset poliittiset toimijat ovat olleet huomattavasti menestyksekkäämpiä mobilisoimaan kannatusta artikuloimalla näitä huolia (REF). Puurosen ja Saaren toimittaman teoksen tutkimusasetelma on kuitenkin raikas tarkastellessaan seitsemän tutkijan voimin kriittisesti kahta keskeistä nuorisoon tyypillisesti liitettyä, päinvastaista huolenaihetta – poliittista passiivisuutta ja poliittisten ääriliikkeiden kannatusta.

Teoksen toimittajien johdantokappale avaa selkeiden taulukoiden kautta huolellisesti mielenkiintoista ja hedelmällistä tutkimusasetelmaa. Tutkimus ammentaa EU:n rahoittamasta, 16-25 -vuotiaiden nuorten poliittista, sosiaalista ja kansalaisosallistumista neljästätoista maassa kartoittavasta MYPLACE-hankkeesta (2011-2015). Hanke ja teos operoivat rikkaan, monimenetelmällisen analyysin mahdollistavan aineiston parissa, joka pitää sisällään kyselytutkimuksen (n=16935, Suomi: 882), syvä- ja teemahaastatteluja (n=840, Suomi: 59) ja etnografisia tapaustutkimuksia (n=48). Maakohtaiset aineistot eivät mahdollista kansalliselle tasolle yleistettävien johtopäätösten muotoilemista, sillä aineiston on kerätty kussakin maassa vain kahdelta paikkakunnalta. Tutkimukseen Suomessa valikoituneet paikkakunnat, Kuopion kaupunki ja Pielisen Karjalan maaseutu, muodostavat kuitenkin mielenkiintoisen kontrastin, joka mahdollistaa monien eri kontekstuaalisten ja sosioekonomisten taustatekijöiden merkityksen arvioimisen nuorten poliittisen osallistumisen ja oikeistopopulismin kannattamisen selittäjinä.

Yleisellä tasolla teos piirtää kuvaa suomalaisnuorista yhteiskunnallisesti sangen tyytyväisinä ja aktiivisina toimijoina, kuopiolaisnuorten ollessa selvästi muuta Suomea äänestysaktiivisempia (81%) ja eurooppalaisessakin vertailussa neljännellä sijalla, kuten Niko Eskelinen ja Samuli Neuvonen osoittavat aineistosta. Demokratiaa ja tasa-arvoa arvostetaan, mutta suurimpana tyytymättömyyden aiheena ilmoitetaan yllättäen maahanmuuttajien joko liian hyvä tai huono asema. On sääli, että molemmat tulkinnat sisältyvät vastaukseen, sillä olisi olennaista tietää, missä määrin maahanmuuttajien liian hyväksi koettu asema nähdään tyytymättömyyden aiheena suhteessa liian huonoksi koettuun asemaan. Kiinnostavaa on julkisen sektorin nauttiman korkean luottamuksen lisäksi se, että uskonnollisten instituutioiden jälkeen nuoret luottavat vähiten tiedotusvälineisiin ja puolueisiin – etenkin koska epäluottamuksen kylväminen jälkimmäiseen kahteen on siivittänyt monen populistisen liikkeen lentoon niin Euroopassa kuin muuallakin maailmassa.

Teos pohtii ansiokkaasti poliittisen aktiivisuuden mittaamisen haasteita. Keskeisenä ongelmana ilmenee huomattava ero tutkijoiden ja nuorten käyttämässä käsitteistössä, erityisesti koskien suomalaisnuorten kautta linjan suppeaa politiikkäkäsitystä. Jakamalla poliittisen aktiivisuuden kampanja- ja aateperusteiseen osallistumiseen ja kansalaistoimintaan, Katja Löttönen osoittaa, että monet ei-poliittiseksi itsensä kokevista nuorista ovat itse asiassa sangen aktiivisia. Nuorten kertoessa omasta puoluesamastumisestaan, Kari Saari huomauttaa, että oikeisto-vasemmisto -jaottelu ei tunnu nuorille samalla tavalla merkitykselliseltä kuin jaottelu liberaaleihin ja konservatiiveihin poliittisiin toimijoihin. Teoksessa kannustetaankin nuorisotutkijoita luomaan paremmin resonoivaa poliittista käsitteistöä laadukkaampien ja täsmällisempien tulosten luomiseksi.

Käsitteellistä haasteista huolimatta esiin nousee merkittäviä paikkakunta- ja puoluekohtaisia eroja suomalaisnuorten välillä. Erityisesti Perussuomalaisiin myötämielisesti suhtautuvat nuoret vaikuttavat luovan molemmilla paikkakunnilla poikkeuksellisen ryhmän. Kuopiossa 4% vastaajista ilmoittaa Perussuomalaiset, ja 34% Vihreät itselleen läheisimmäksi puolueeksi, kun Pielisen Karjalassa vastaavat luvut ovat liki päinvastoin: 46% ja 10%. Toisaalta myös itse paikkakunta selittää eroja aktiivisuuden ja

osallistumisen kohdalla: korkeamman tulotason ja koulutuksen Kuopiossa nuoret ovat huomattavasti aktiivisempia. Ymmärrettävästi jos esimerkiksi mielenosoituksia ei järjestetä, on niihin vaikea osallistua.

Jotkin nativistiset asenteet ovat varsin yleisiä, erityisesti koskien työmarkkinoita ja hyvinvointivaltiota. Suurempi osa nuorista (40% vs. 38%) on esimerkiksi sitä mieltä, että työnantajien tulisi suosia suomalaisia työnhakijoita silloin, kun työpaikoista on pulaa. Vielä yllättävämpää on suhtautuminen tiettyihin etnisiin vähemmistöihin. Alle puolet vastaajista (44%) uskoo venäläisten maahanmuuttajien hyödyttävän suomalaista yhteiskuntaa ja vain 6% uskoo romanien antavan positiivisen panoksen yhteiskunnan kehitykselle! Luvuista on syytä olla huolissaan, kuten toimittajatkin huomauttavat. Toisaalta juuri tämän tyyppisten kyselyiden kohdalla kysymyksenasettelu korostuu. Erityisen kummalliselta tuntuu, että ksenofobisen suhtautumisen yleisyyttä vähemmistöihin mitataan "yhteiskunnallisen hyödyn" kaltaisen, äärimmäisen instrumentaalisen käsitteen kautta, ikään kuin vähemmistöryhmän "hyväksyttävyyttä" palautuisi kyseisen ryhmän hyödyllisyyteen. Etenkin, kun moni vastaajista tuskin arvottaa itseään ja kantasuomalaisia ikätovereitaan yhteiskunnallisen hyödyn kautta. On lisäksi tärkeää huomata, että tällaisten nationalististen ja ksenofobisten asenteiden kohdalla Perussuomalaisia lähellä olevat nuoret muodostavat poikkeuksellisen joukon, jossa kyseiset asenteet ovat huomattavasti yleisempiä, kuin muiden ryhmien kohdalla.

Tietokirjana Nuorten yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja oikeistopopulismi muodostaa epätasaisen lukukokemuksen. Koska monet luvuista ovat osia nuorten tutkijoiden opinnäytteistä, kirja sisältää huomattavat määrät toistoa, erityisesti koskien menetelmällisten otteiden kuvausta. Lisäksi monet tärkeimmistä ja mielenkiintoisimmista havainnoista hukkuvat tilastojen ja taulukoiden lähiluvun alle. Toisaalta kirjoittajat järjestään nostavat esiin mielenkiintoisia otteita eri etnografisista ja haastatteluaineistoista, ja antavat näin nuorten oman äänen täydentää kyselytutkimuksen määrällisen analyysin indikoimia korrelaatioita. Erityisen ansiokas tässä suhteessa on Nikolas Alvelan perussuomalaisaktiivien etnografia, jonka kautta kuvataan sen nationalismiin ja nativismiin ilmentymiä, joka on nostanut puolueen nuorisjärjestön jäsenmäärän 175:stä (2006) yli kahteen tuhanteen alle kuudessa vuodessa (2012). Myös Elina Niemi kuvaa kiehtovasti lieksalaisesta, maahanmuuttoaiheisesta Facebook-ryhmästä nousutta kansallista moraalipaniikkia, jonka puitteissa ihmiset saattoivat ulkoistaa rasistiset asenteet ja käytännöt yksinomaan ryhmän kaltaisten "kansanpoholaisten" ominaisuudeksi.

Teoksen viimeisessä analyysiluvussa Puuronen perkaa oikeistopopulistisen Hommaforumin käyttäjien asenteita eräänlaisen verkkoetnografisen osallistuvan havainnoinnin keinoin. Puuronen analyysi asettaa monet teoksessa käsitellyt ristiriitaiset havainnot kontekstiinsa alleviivaten keskustelijoiden kameleonttimaista kykyä määritellä monikulttuurisuuden ja rasismiin kaltaiset käsitteet yhä uudelleen kukin omista lähtökohdistaan käsin.

Inspiroituneena MYPLACE -hankkeen monimenetelmällisistä saavutuksista, Puuronen ja Saari perustellusti peräänkuuluttavat nuorisotutkimukseen tutkimusotetta ja rahoitusta, jossa barometrien ja kyselytutkimuksen tuottamaa tietoa täydennettäisiin systemaattisemmin asenneilmapiirin laadullista ulottuvuutta luotaamalla. Johtopäätösluku luo lisäksi uuden kontekstin osalle teoksen havainnoista koskien nuorten populismimyönteisyyttä. Teoksen toimittajat huomauttavat, että oikeistopopulistisen politiikan sisältöjen sijaan nuoria todennäköisesti viehättää myös populistisen politiikan tekemisen tyyli, jossa vastakkainasettelujen aika ei ole ohi, ja eriäviä näkemyksiä ei useinkaan silotella, vaan mieluummin alleviivataan. Tässä mielessä olisi perusteltua päivittää myös nuorisotutkimuksen käsitteellistä työkalupakkia syntetisoivalla tutkimusotteella, joissa korostuu populistisen politiikan sisältöjen sijaan populismin viehätys ja luonne nimenomaisesti poliittisena tyylinä (ks. Benjamin Moffitt, *Populism as Political Style*, 2016). Kenties juuri nuorten myötämielisyys maahanmuuttovastaiselle poliittiselle agendalle kytkeytyykin sisältöjen ja asenteiden lisäksi myös vahvasti siihen, että sitä ajaa perussuomalaisten kaltainen, tinkimättömällä retorikalla eroja tekevä taho?